

2. Кузьмин М.Н. Переход от традиционного общества к гражданскому: изменение человека / М.Н. Кузьмин // Вопросы философии. — 1997. — № 2. — С. 57.

3. Головаха Е.И. Демократизация общества и развитие личности. От тоталитаризма к демократии / Е.И. Головаха, Н.Э. Бекешкина, В.С.Небоженко. — К.: Наукова думка, 1992. — С. 4.

4. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення / Дж. Кін. — К.: Видавництво «К.І.С.», 2000. — С. 27.

Теоретичні аспекти визначення правової культури суспільства

Куриляк О.П., студент Прикарпатського факультету НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Легін Л.М.*

Проблема розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави є безпосередньо пов'язаною із розвитком правової свідомості і правової культури. Саме правова культура та правове виховання населення є соціальною гарантією дії верховенства правового закону в суспільстві. Слід зауважити, що наукове мислення та наукова правосвідомість у взаємодії із правовим мисленням і правосвідомістю особистості, які є головними елементами правової культури, здійснюють активний вплив на реалізацію верховенства правового закону. Науковий рівень правового мислення та правосвідомості забезпечує не лише розвиток правової культури, в цілому, але й формування ідеалу правової особистості, яка поважає правовий закон, визнає його верховенство у всіх сферах життя, своїми діями підтримує режим правозаконності в Україні.

В юридичній літературі є багато визначень поняття «правова культура». Перші з них орієнтувалися саме на суб'єктивні інтелектуальні елементи: рівень знання та розуміння права тощо. У широкому розумінні під правовою культурою розуміють усе те, що перебуває у сфері дії права: норми права та праввідносини, правові установи, правосвідомість і правова поведінка.

В. Копейчиков правову культуру визначає як систему правових цінностей, що відповідають рівню правового прогресу, досягнутого суспільством, і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності [1].

Правова культура – це і є в першу чергу зазначені зразки, ідеали та цінності. Правова культура – це обумовлений усім соціальним, духовним, політичним та економічним ладом якісний стан правового життя суспільства, що виражається у досягнутому рівні розвитку правової діяльності, юридичних актів, правосвідомості і в цілому в рівні правового розвитку суб'єкта (людини, різних груп, усього населення), а також ступеня гарантованості державою і громадянським суспільством свобод і прав людини [2, с. 7].

У цілому в науці сформувалися три основні підходи до цього поняття:

1) антропологічний, згідно з яким культура — це сукупність усіх благ, створених людиною;

2) соціологічний, за яким культуру слід сприймати як сукупність усіх духовних цінностей;

3) найширший, філософський, згідно з яким культура – це певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил та здібностей особистості [3, с. 90].

Усі ці підходи певною мірою використовуються правовою наукою. Під правовою культурою в загальній теорії права розуміють якісний стан

правового життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи — станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосовної практики, законності і правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав і свобод людини.

Рівень правової культури визначається станом підсистем, що її утворюють, зокрема правовою культурою особистості та правовою культурою суспільства.

Основними показниками рівня правової культури вважають:

1) досягнення якісного стану юридичної охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина; 2) ступень впровадження у практику суспільного і державного життя принципів верховенства права і закону; 3) рівень правосвідомості громадян та посадових осіб, тобто ступень засвоєння ними цінностей права, знання права, їх переконаності діяти згідно вимог правових приписів; 4) якість системи законодавства, яка характеризується науковою обґрунтованістю, демократичною і гуманістичною спрямованістю, справедливістю, відсутністю прогалин і внутрішніх суперечностей правових приписів, використанням оптимальних методів і способів регулювання правових відносин тощо; 5) стан законності у суспільстві, тобто закріплення вимог законності у системі законодавства, реальність їх здійснення, а також функціонування у державі системи правової освіти та правового виховання населення; 6) рівень ефективності роботи правозастосовних, зокрема, правоохоронних органів та їх посадових осіб; 7) стан розвитку юридичної науки, залучення вчених-юристів до розробки проєктів нормативно-правових актів і удосконалення їх змісту, програм боротьби зі злочинністю тощо, застосування передового правового досвіду інших країн.

Підводячи підсумки, можна вказати, що правова культура суспільства охоплює всі правові явища у динаміці їх розвитку, характеризується та визначається станом загальної культури населення, якістю національного законодавства, існуванням гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина, рівнем правосвідомості, станом правопорядку, законності та юридичної практики; правова культура окремих колективів або соціальних груп є своєрідним поєднанням правової культури суспільства та правової культури окремих осіб, які утворюють ці колективи.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. / А.М. Колюдій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков, В.П. Пастухов, О.Д. Тихомиров; Ред.: В.В. Копейчиков; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. — Стер. вид. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 318 с.
2. Волошенюк О.В. Правовий нігілізм в пострадянському суспільстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О.В. Волошенюк. — Харків, 2000. — 19 с.
3. Ганзенко О.О. Динаміка правової культури особи в умовах становлення ринкових відносин в Україні / О.О. Ганзенко // Вісник Запорізького юридичного інституту. — 2001. — №2. — С.88-93.

Інститут Омбудсмана в Україні

Давиденко О.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Лазаренко Л.А.*

На сучасному етапі становлення правової держави, демократичного суспільства та утвердження верховенства права в Україні, головним обов'язком держави є неухильне забезпечення та належна реалізація прав та